

den jydsk By, der i de senere Aar er gaaet saa maegtigt fremad og har naaet en saa stor materiel Udvikling, som Aarhus har, den er af Forholdenes Natur bleven udpeget til at være dette Sæde for den høieste jydsk Kultur, som jeg her taler om. Man maa nemlig ikke tro, at det kunde være muligt, at dele det saaledes, at man gjorde Aarhus til det materielle Centrum for Sjælland, og saa kunde gøre en anden By, f. Ex. Viborg, til det aandelige Centrum. Jeg tror, det er en af de nødvendige Betingelser for at det høieste aandelige Liv skal kunne udfolde sig og sætte de Blomster, man maatte ønske, at det materielle Grundlag skal være tilstede. Paa har Grundstaber man heller ikke let selve den finere Side af det aandelige Liv; den materielle Side maa være til Stede og være givet i Forveien. Nu er det klart, at man ganske vist ved Kunst kan skabe et rent aandeligt Centrum for en hidtil forsvundet Landsdel. Man vil kunne lægge videnskabelige og kunstneriske Institutioner derhen, men de materielle Betingelser kan man ikke skabe; de skabes af Naturen selv, og de ere, forekommer det mig, skabte for Sjællands Vedkommende i Aarhus. Det er navnlig det frugtbare Dpland, den centrale Beliggenhed — ganske vist ikke, naar man tager Landet fra Øst til Vest, men naar man tager det fra Nord til Syd — og saa fremfor Alt den isfri Havn, som har skabt den Udvikling i Aarhus, som nu en Gang er en Kjendsgjerning, og som vi ikke kunne komme bort fra. (Afbrydelse.) Sa, jeg sagde den isfri Havn, og jeg tror, der gjøres Indsigelser derimod. Jeg har ganske vist selv for nylig læst, at Havnen var spærret af Is, men det er i alt Fald kun i saa kort Tid af Aaret, at der er gunstigere Betingelser der i denne Henseende, end i hvilken som helst af de mange Fjordbøyer. Maatte jeg ogsaa endnu drage et Par Punkter frem, som man er tilbøjelig til at overse med Hensyn til Aarhus. Jeg tror, de gode Syder have ikke rigtig Die for, hvilken Perle de virkelig besidde i Aarhus. De vide godt Betsed om den store materielle Udvikling derovre, det læse de om i Beretninger, og paa Gjennemreise se de, at det materielle Liv følger stærkt der, men de tænke ikke, at de andre Sider ere til Stede, som der dog i væsentlig Grad bør tages Hensyn til, naar man vil skabe en saadan Hovedstad, en saadan Storstad, som den, jeg her taler for. For det Første maa man ikke glemme, at ogsaa Aarhus har sin gamle Historie. Ganske vist forsvinder Aarhus for lange Tider, i alt Fald for Jøll, som ikke

ere lærde i Danmarks Historie, hvad jeg ikke er, vel endog i hele Aarhundreder. Man veed nok, den er til, men man hører ikke tale om den. Men i selve vor Histories Begyndelse nævnes den dog. Den nævnes i den hellige Ansvars Dage, og der staar endnu i den et Vidnesbyrd om gamle Tider, nemlig den gamle Domkirke, og hvis Nogen skulde antage, at den høiere Undervisningsanstalt, som jeg taler om, skulde faae en ganske anderledes kraftig historisk Impuls i Viborg end i Aarhus, saa vil jeg dog bede de Herrer om ved Velighed, naar de komme til Aarhus, en Hverdag at gaa ind i Domkirken, hvor de faae Lov at spabere ganske alene omkring. Saa vil jeg, naar De have været der, spørge Dem, om ikke Middalalderen har berørt Dem med sin Aande, om ikke de gamle Biskopper og Riddere omkring paa Ligtenene og Væggene, om ikke de høie Hvalvinger, de opadtræbende Piller have givet Dem et vist middelalderligt Indtryk. Og saa vil jeg tillige udtale dette, at Aarhus har den fortræffelige Beliggenhed ved det aabne Hav, som den kun deler med nogle enkelte ganske smaa Byer, ellers har den dette for sig selv i Modspætning til alle de andre større jydsk Byer. Den, der har gaaet paa Havnemolen udenfor Aarhus, naar der var lidt Paalandsvind, og har hørt det prægtige Skulps af Bølgerne derude, vil forstaa, at ogsaa dette ene Element af vort Kulturliv, denne Buggefang for den danske Kultur, lyder i Aarhus, og den lyder hyerfen ved Kolding, Horsens, og navnlig ikke ved Viborg (Berg: Den heilige Viborg Sø!). Det er en muddret Sø, som ikke indeholder mange poetiske Motiver. — Jeg er kommet lidt bort fra den Sag, jeg egentlig skulde tale om, og jeg er den høitæredede Formand overordentlig taknemlig for, at han ikke har standset mig. Men jeg er i Virkeligheden midt inde i Argumentationen for det jydsk Arkivs Beliggenhed. Det jydsk Arkiv er naturligtvis i og for sig en ringe Ting, og det jydsk Arkiv vil ikke frembringe nogen stor Kulturudvikling, men det, jeg vil gjøre det høie Thing opmærksom paa, det er, at ved at lægge det jydsk Arkiv i Viborg, og ikke i Aarhus, vil man maatte ikke saa ganske lidt præjudicere Spørgsmaalet om den store Dannelseanstalt, som bør lægges et eller andet Sted i Sjælland. Jeg beder Dem om i den Henseende ikke at vende Dem mod den nedgaaende Sol, mod den gamle ærværdige Stad, Viborg, som jeg selv har den største Interesse og Kjærlighed for, men om hellere at vende Dem mod den opgaaende Sol, Aarhus, mod den Stad, som langt snarere